

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

ВОСПИТАНИЕ

ФАКУЛТЕТ ЗА
ОБРАЗОВНИ НАУКИ

СПИСАНИЕ ЗА ОБРАЗОВНА ТЕОРИЈА И ПРАКТИКА

год. 9, бр. 13, Штип 2014

ВОСПИТАНИЕ
списание за образовна теорија и практика
год. 9, број 13
2014 год.

За издавачот:
проф. д-р Соња Петровска, декан

Издавачки совет:
проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Емилија Јаневик-Ивановска
доц. д-р Кирил Барбарев

Уредувачки одбор – Editorial Board:
проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Емилија Петрова-Горгева
проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска
проф. д-р Снежана Јованова Митковска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Владо Петровска
доц. д-р Трајче Стојанов
пом. асс. м-р Јадранка Рунчева
доц. д-р Трајче Стојанов
доц. д-р Деспина Синевска

Главен уредник и одговорен уредник – Editor in Chief:
проф. д-р Емилија Петрова-Горгева

Јазично уредување - Language Editor:
Даница Гаврилоска-Атанасовска (македонски јазик)
м-р Снежана Кирова (англиски јазик)

Техничко уредување – Technical Editing:
Славе Димитров
Благој Михов

Рецензенти:
проф. д-р Снежана Јованова-Митковска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска
проф. д-р Емилија Петрова-Горгева
доц. д-р Трајче Стојанов
доц. д-р Зоран Здравев

Редакција и администрација – Editorial Office:
Бистра Василева-Ушинова
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Факултет за образовни науки
ул. „Крсте Мисирков“ 66
п.фах 201, 2000 Штип,
Р.Македонија
e-mail: yospitanie@ugd.edu.mk
++389 32 550 500

СОДРЖИНА

д-р Блаже Китанов Македонија е судбина на светот - светот е судбина на Македонија	5
д-р Снежана Мирасчнева Рефлективноста на одделни теориски учења врз моделирање на ефективна воспитно-образовна комуникација	11
д-р Емилија Петрова-Ѓорѓева Фактори на меѓучовечкиот однос - како императив за успешно воспитно делување	19
д-р Владо Петровски, м-р Данела Коцева Семејното насилство - социјална појава на денешницата	35
д-р Кирил Барбареев Иницијалното образование на воспитувачите и учителите во Холандија - Педагошки факултет (PADA GOGISCHE ACADEMIE) во Гронинген	43
д-р Снежана Јованова-Митковска Стручни, научни трудови - методолошки упатства	55
д-р Снежана Ставрева - Веселиновска Ставови на студентите од студиската програма Биологија на Факултетот за природни и технички науки за својата практична оспособеност за реализирање на настава по биологија во деветгодишното основно образование	67
д-р Драгана Кузмановска, м-р Снежана Кирова, м-р Биљана Петковска Три методи за учење на новите генерации	87
Бисера Петковска, д-р Благој Делипетрев, д-р Зоран Здравев Масовни отворени онлајн курсеви (MOOK)	95
м-р Ленче Насев, м-р Саша Павловиќ Компаративна анализа на курикулумот во Република Македонија и Република Српска на примерот: анализа на наставните програми по музичко од I до III одделение	105
м-р Даринка Маролова Модерни наставни принципи во наставата по германски како странски јазик	117

МОДЕРНИ НАСТАВНИ ПРИНЦИПИ ВО НАСТАВАТА ПО ГЕРМАНСКИ, КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК

Д-р Даринка Маролова

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Апстракт

Секој наставник по германски јазик во основните и средните училишта во Р.Македонија, па и наставниците по други странски јазици, денес во ова современо општество треба да ги почитуваат основните наставни принципи во наставата, кои во досегашната пракса покажале врвни резултати. Овде ќе се задржиме на основните педагошки принципи, на кои најновите методски истражувања во германскојазичните земји им дале приоритет. Најважните од нив, на кои ќе се задржиме во овој труд се следниве: режирајте ја Вашата настава, предизвикајте возбудливост, научете се да молчите, вежбајте толеранција на грешки, зборувајте германски.

Клучни зборови: компетенции, методика, подготовка, вежби

MODERN TEACHING PRINCIPLES IN THE CLASSES OF GERMAN AS FOREIGN LANGUAGE

Darinka Marolova, PhD

Faculty of Philology, "Goce Delchev" University, Stip

Abstract

Every teacher of German in primary and secondary schools in Macedonia, and even teachers of other foreign languages, today in this modern society should respect the fundamental teaching principles, which in practice so far has shown great results. Here we will focus on basic pedagogical principles, to which the recent methodological researches in German-speaking countries have given priority. The most important of them, who will be highlighted in this paper are the following: direct your lesson, manage challenges, learn to be silent, exercise tolerance of mistakes, speak German.

Key words: competencies, methodology, training, exercises

1. Вовед

Скоро секоја студија за методика на наставата по германски, како странски јазик од понов датум почива врз основните наставни принципи, кон кои би требало да се придржува секој наставник по германски, како странски јазик. Овде ќе се обидеме да им ги пласираме овие приципи на наставниците по германски јазик кои веќе работат во основните и средните училишта во Р.Македонија, па и на наставниците по други странски јазици (англиски, француски, руски, италијански и сл.), затоа што доколку секој наставник би се придржувал до овие принципи со 50 процентна сигурност, наставата ќе има загарантиран успех. Останатите 50% ќе зависат од подготовката на оперативниот план за час од страна

на наставникот, кој мора да е во согласност со целокупниот наставен план (годишен и тематски), како и од самата способност и подготвеност на наставникот на личен план, вклучувајќи ги неговите јазични и методски компетенции, карактерни особини, моментална состојба и сл. Јазичните компетенции ги вклучуваат како способностите за солидно владеење на странскиот јазик (усно и писмено изразување), така и на мајчиниот јазик. Последното е дотолку поважно да се напомене, што е голем бројот на говорители на македонски јазик, меѓу нив и на многу наставници, кои прават доста лексички, граматички, фонетски, правописни и др. грешки при користењето на мајчиниот јазик, во овој случај зборуваме за македонскиот, како прв официјален јазик во Р.Македонија. Под методски компетенции ги разбираме способностите на наставниците за користење на соодветни методи во пренесувањето на сопственото знаење кај учениците, со цел да ги заинтересираат, мотивираат, активираат, информираат, насочат. Од посебна важност е, притоа, наставниците да бидат постојано во тек со најновите методолошки и технолошки достигнувања на епохата. Во однос на карактерните особини многу е важно наставниците да бидат толерантни, трпеливи, духовити, праведни, љубезни, љубопитни, сигурни, самоуверени и сл. а за време на наставата мора да бидат во сталожена состојба, надвор од секаков стрес и вознемиреност, мотивирани, заинтересирани (докажано е дека ако му е интересно на наставникот, интересно ќе им биде и на учениците) и се разбира во добра ментална состојба.

2. Основните наставни принципи во наставата по германски, како странски јазик

Покрај многуте методски пристапи и плеадата на учебници, во современата настава по странски јазици¹ значајно место заземаат педагошките принципи кои ги надминуваат целите за изучување на јазикот. Такви се:

- Режирајте ја Вашата настава
- Предизвикајте возбудливост
- Научете се да молчите
- Вежбајте толеранција на грешки
- Зборувајте германски

2.1. Режирајте ја Вашата настава

Секому му е добро позната сликата кога пред класот стои еден човек, кој постојано поставува прашања, дава упатства, бара нешто од некого, покажува нешто, коригира, испитува, по потреба пофалува, често критикува, задава домашни задачи и на крај исчезнува од догледот на учениците. Фронталната настава и денес е дел од наставата по странски јазици во училиштата низ Македонија, според која наставникот е основниот извор на знаења во секој поглед. Само тој ги знае сите нови зборови, само тој знае да ги објасни непознатите зборови, само тој знае да ги изговара странските зборови коректно итн. И затоа што само тој ги знае сите овие работи, тој го има правото да се движи низ училницата, да зборува, да бара од учениците да го имитираат во изговорот, да пишува на табла, да објаснува итн. Токму таквиот начин на предавање ги „принудува“ учениците да молчат,

¹ За жал не можеме да ја сметаме современата настава по странски јазици за посебна наука, иако на нејзино поле се вршат постојано научни истражувања и се доаѓа до врвни достигнувања, кои се изучуваат во рамките на методиката (и дидактиката) по секој странски јазик одделно. Така, зборуваме за методика (и/или дидактика) по англиски, германски, француски, италијански итн. јазик.

наместо да зборуваат и ги демотивира, наместо да ги поттикнува на самостојна работа и на активност, воопшто.

Наместо тоа секој наставник треба да го сфати часот како театарска претстава која тој, како режисер ја има добро и детално испланирано претходно. Како и секој режисер, тој не треба да стои на бината, ко да е главен актер, туку само да набљудува, потпомага, ако е потребно и да суфлира од страна. Учениците се тие што треба да зборуваат додека ги „играат“ улогите. За таа цел наставникот треба да им допушти простор и време.

Преходно подготвеното сценарио го претставува, всушност, наставниот план. Наставникот го прави концептот во пет фази, кои не мора да бидат строго разграничени и на нив не мора да се придржува безусловно, туку тие само му даваат ориентација во времето. На тој начин на секоја, во просек 7.-8. минута доаѓа нова активност и учениците се радуваат на она што следува, па така не им е здодевно.

2.2. Предизвикајте возбудливост

Доколку наставата не им е возбудлива на учениците, ќе им биде здодевна. Бидејќи учебниците често нудат содржини кои не можат да им го привлечат вниманието на учениците (ова важи особено за наставата по странски јазик), наставникот мора да ја предизвика возбудливоста на друг начин. Ова најдобро може да се постигне со наизменична промена на методите. Пример за таква наизменична примена на разните методи би можело да биде, доколку во еден час наставникот им овозможи на учениците да слушаат, да читаат во себе, да обработуваат текст, дури и да гледаат филм или да слушаат музика. Во секој случај треба да се избегнува примената на само една метода. Цел на секој наставник е да развие ритам во наставата, а во тоа ќе успее ако на учениците постојано им овозможува промени во нивните реакции, акции кои се во вид на сцени и интеракции, како и што е можно поголемо самостојно раководење и управување. На тој начин ќе се намали или сведи на нула бројот на „исклучени“ ученици од наставата.

2.3. Научете се да молчите

Ако наставникот сака неговите ученици да научат да зборуваат, но и да имаат желба да зборуваат, најпрво мора секој наставник да се научи да премолчува. Бидејќи ова може да звучи малку чудно, ќе го аргументираме на следниов начин. Да претпоставиме дека во едно класично одделение има 25 ученици, кои со предметот германски јазик се среќаваат во просек 2 часа во неделата, од кои секој час трае 40 минути, па тоа се вкупно 80 минути во неделата. Бидејќи наставата вклучува слушање, читање, пишување и зборување, да претпоставиме дека секоја од овие вештини се вежба подеднакво, па така на вештината зборување во просек може да ѝ се посветат максимално 20 минути во неделата, ако пресметаме ќе видиме дека на секој ученик му стојат на располагање 0,8 минути за зборување во неделата, односно 0,4 минути за време на часот. Овде треба да се запрашаме, колкумина од учениците ги искористуваат и тие 0,4 минути за зборување, ако земеме во предвид дека и натаму наставникот е тој, чиј глас се слуша најдолго време. Затоа му се советува на секој наставник да се научи да молчи што е можно подолго време. Во прилог неколку предлози кои ги дава Вајгман (1992:19):

- Замолете еден колега да Ве посети за време на наставата и да внимава исклучиво на должината на времето во кое Вие зборувате;

- Замовете еден колега, да Ви дозволи Вие да учествувате на неговиот час. Споредете ги Вашето со неговото времетраење на зборување;
- Подгответе се темелно за наставниот час. Забележете ги клучните прашања и најважните упатства за работа. Ќе забележите дека е тешко да формулирате прецизно;
- Принудете се овие прашања и упатства за работа да ги поставите само еднаш, без преформулирања, да не ги објаснувате, да не поставувате дополнителни прашања и сл.;
- Не очекувајте Вашите ученици да реагираат веднаш. Секогаш кога Ви се прецизно формулирани прашањата и упатствата и кога одговараат на јазичното ниво на знаење на учениците, ќе добиете одговор од нив, дури и да трае тоа подолго;
- Оставете им време на учениците за размислување. Обидете се додека тие размислуваат, Вие да молчите. Нека Ви биде јасно дека во главите на учениците се случуваат многу работи во ова време;
- Не го објаснувајте она што не мора да се објаснува, затоа што убаво поставените задачи и вежби се јасни сами по себе. Објаснувања се потребни само ако тоа го побараат учениците;
- Не опишувајте на долго и на широко, што ќе се работи во следната фаза, едноставно почнете со следната фаза, без да давате образложение за секој ваш чекор.

2.4. Вежбајте толеранција на грешките

Да се зборува малку, а јазично точно не му користи никому. Тоа ниту ја зголемува јазичната, ниту комуникативната компетенција. Туку напротив, ја попречува комуникацијата и не смее да претставува цел на часот. За таа цел наставникот треба да се научи да ги толерира грешките, бидејќи самите ученици се и онака под постојан притисок и вршат перманентна контрола на својата јазична продукција. Но, толерирање на грешките не значи ниту да се остават учениците да зборуваат како што сакаат, туку да се коригираат само оние грешки, кои се поврзани со целта на наставниот час. Во секој случај наставникот мора да биде умерен и мора да знае да го ориентира интензитетот на корекцијата на грешки според самата цел на часот. Доколку веќе мора наставникот да изврши корекции, тогаш треба да ги има предвид следниве работи:

- Да не се вмешува со корекциите додека трае една последователно поврзана изјава на ученикот;
- Да не ги коментира грешките, дури ако е тоа и во блага форма. Грешките се нормална работа, а освен тоа тие можат да му бидат од корист на секој наставник. Преку нив, тој може да открие дека можеби е до него тоа што учениците ги повторуваат постојано истите грешки.
- Евентуалното коригирање треба да го врши неупадливо. На пример, она што го напишале студентите на табла да го остави некоригирано, а потоа при повторното употребување на тие реченици без коментар едноставно да ги отстрани грешките. Така нема да се наруши вниманието на учениците, кое со упадливото подобрување на грешките би било нарушено.

Типичните грешки кои се повторуваат, како и грешките кои се резултат на јазичната интерференција можат да се отстранат единствено со специјални вежби и објаснувања, кои се однесуваат само на проблематичната содржина.

2.5. Зборувајте германски

Во никој случај не се препорачува учење преку преведување, ниту на поединечните зборови, ниту на делови или на цели текстови. Наместо тоа се препорачува исклучиво зборување на германски и тоа што е можно повеќе. Дури и граматичките содржини, кои важат за посспецифични можат да се објаснат со помош на странскиот јазик, доколку се има претходно доволно добро подготвено наставникот, со голем број на визуелни средства, вежби за самостојна работа (за повеќето од кои не е потребно ни упатство, затоа што на учениците им е веднаш воочливо, што треба да направат, а уште појасно им е, ако имаат наведено пример на почетокот на секоја вежба), подготвени говори и сл.

Зборувањето на мајчин јазик може да се практикува само во исклучителни случаи, и тоа: кога има опасност од погрешно разбирање, кога времето потребно за објаснување на странски јазик стои во значителен несразмер со времето потребно за преведување, кога ќе се согледа дека тешкотиите со рабирањето стануваат сè поголеми. Но, и покрај тоа, од досегашната пракса се покажало дека еднојазичното изразување за време на наставата не функционира само тогаш кога наставникот е лошо подготвен, односно кога самата негова јазична компетенција е доста ограничена.

3. Дискусија

Наставниците по германски јазик треба да бидат во чекор со најновите методолошки и технички достигнувања и да можат да применуваат постојано нови методи во текот на наставата. Најновите методолошки и дидактички истражувања во германско-јазичните земји, кои се постојано во подем дојдоа до заклучокот, дека и покрај големата слобода што ја има наставникот во планирањето и креирањето на оперативниот план, сепак тој треба да се придржува до некои принципи, ако сака да постигнува врвни резултати во наставата. А да се постигнат врвни резултати во наставата значи учениците да ги постигнат предвидените цели, односно во однос на германскиот јазик, тоа се стекнување со јазични вештини, компетенции и знаења, вклучувајќи го умешното користење на германската лексика, граматика и фонетика, потоа запознавање со некои нови содржини, пред сè поврзани со културата и цивилизацијата на германско-јазичните подрачја, и на воспитно-педагошките цели, а тоа е, да научат како треба да се однесуваат учениците кон овој предмет, кон новите информации што секојдневно им се пласираат преку медиумите, овде пред сè мислиме на телевизијата и Интернетот, кон соучениците, кон наставникот итн. Видовме дека последно прифатени во науката се горенаведените пет педагошки принципи, кои веќе со години се практикуваат на многу училишта ширум светот, каде се изучува германскиот јазик како прв, или втор странски јазик. Наставниците се запознаваат со овие принципи за време на студирањето, и тоа по наставата по методика и дидактика на германскиот како странски јазик, и ги применуваат на часовите по пракса уште за време на студирањето, како би можеле на време да ги прифатат како дел од секојдневната работа подоцна, кога навистина ќе се соочат со предавање на овој странски јазик во училиштата.

4. Заклучок

Од моето досегашно искуство, прво како наставник во основно, па во срдено образование, а од пред четири години и во високо образование, можам да констатирам дека овие принципи навистина вродуваат со плод, доколку се применуваат секојдневно и рутински. И во пракса се оправда тврдењето дека со примената на овие принципи 50% е сигурно дека наставниот час ќе биде успешен, станатите 50% ќе зависат од подготовката на оперативниот план, од самата способност и подготвеност на наставникот, но и од техничките услови што ги нуди училиштето. Слободно може да им се советува и на другите

сегашни и идни наставници по кој било странски јазик (во Македонија тоа се англискиот и францускиот, а поретко рускиот и италијанскиот) дека треба да се придржуваат до овие принципи ако сакаат да постигнат врвна заинтересираност и мотивираност кај секој ученик.

Литература

Bausch, K., & Kasper, G. (1979). Der zweitsprachenerwerb: Möglichkeiten und Grenzen der "großen Hypothesen". *Linguistische Berichte*, 3-35.

Heyd, G. (1990). *Deutsch lehren. Grundwissen für den Unterricht in Deutsch als Fremdsprache.* Frankfurt am Main: Moritz Diesterweg.

Weigermann, J. (1992). *Unterrichtsmodelle für Deutsch als Fremdsprache.* Ismaning: Hueber

http://ir.u-gakugei.ac.jp/bitstream/2309/1167/1/18804314_57_06.pdf

<http://www.univie.ac.at/alumni.ksa/images/text-documents/ASSA/ASSA-SN-2010-01.pdf>